

Tornen els concerts d'orgue a Sant Felip Neri, un moment "d'esplai espiritual"

Dij, 25/06/2020 per Catalunya Religió

(Lucia Montobbio -CR) Dins l'església de Sant Felip Neri de la Congregació de l'Oratori de Barcelona hi ha dos orgues que acompanyen totes les celebracions dels diumenges i festes. Des de fa vint anys també sonen als anomenats *Concerts Espirituals d'Orgue*, cicles que s'ofereixen gratuïtament a cada temps litúrgic. Ara reprenen la marxa, després del confinament. L'organista titular, **Bernat Bailbé**, i el pare **Antoni Serramona**, felipó, observen la importància que té aquest instrument en el món religiós.

Quan tornaran els concerts espirituals?

P.Serramona: L'estat d'alarma pel Coronavirus 19 ens va tenir a tots confinats i no vam poder passar del quart Concert de Quaresma dels vuit que teníem previstos. Aquest queden a la reserva. Començarem el cicle Primavera 2020, el 28 de juny, a les 19:00 de la tarda a l'oratori. Podrem escoltar: La Resurrecció de Crist, de Justinus Heinrich Knech; "O Lux beata Trinitas", de Samuel Scheidt; *L'Ascension* núm. 1 i núm. 4, d'Olivier Messiaen; *Pange lingua* (6 versets), de Naji Hakim; i *Creator Spiritus* (Alegrias) de Rafael Ramírez. El cicle continuarà amb més repertori el 5 de juliol i el 12 de juliol. Per descomptat, aplicarem les mesures preventives, les recomanades: distàncies, capacitat d'aforament, utilització del boç, i les fregues amb la solució hidroalcohòlica.

Bernat, en quin moment esculls ser organista?

Bernat: Quan era petit, al meu poble, a Tuïr (Rosselló) era escolanet, i em va impressionar que l'orgue de l'església només sonés dues vegades a l'any, per Nadal i per Pasqua. Aquest impacte em va fer interessar per l'instrument, i això em va dur després a iniciar els meus estudis. Vaig començar a familiaritzar-me amb l'instrument a Tuïr, i després vaig continuar als conservatoris de Perpinyà i

Tolosa de Llenguadoc.

Recorda a algú en especial en la seva formació?

B: Si hagués de dir a algú, perquè si busqueu el meu currículum, veureu que hi ha tot un seguit d'indrets, de noms, que han donat continuïtat i perfeccionament a la meva tècnica després dels conservatoris, però s'hi hagués de dir algú seria **Montserrat Torrent**. Amb Montserrat Torrent vaig estudiar 4 anys a Santiago de Compostela i a Barcelona, i amb ella vaig aprendre a aplicar tècniques de digitalització i fraseig original.

Què us inspira l'orgue?

B: El primer impacte que vaig tenir de petit, no m'ha deixat mai. I em vaig posar en camí sense saber exactament on anava, però vaig anar descobrint, descobrint... i encara avui descobreixo. L'orgue té una infinitat de matisos de sons, igual que els colors. Vull dir que no existeix el color verd, hi ha moltes varietats i infinitats de color verd. Amb la sonoritat d'aquest instrument, l'oïda també gaudeix d'infinitat de notes. És una font inesgotable de sensacions.

PS: Per desgràcia jo no el toco. El que diria sobre l'orgue és que és un instrument capaç de produir un gran ventall de sentiments, i suggereix moltes sensacions emparentades no només amb el sentit religiós, sino amb el sentit transcendent, i amb l'ampli univers del món no-visible. El món audible ens connecta amb allò transcendent. Per això hem ideat aquests concerts acompanyats per breus comentaris i poesies, que són simples suggeriments sobre l'obra que interpreta en Bernat.

Com va sorgir la idea d'aquests cicles?

PS: Quan vaig viure a París, a Notre Dâme, oferien cada diumenge de l'any després de les vespres, uns concerts gratuïts i oberts a tothom la catedral, era plena de gent. Vaig pensar que era una aportació òptima per un oratori com el nostre, que es troba en el centre de la ciutat.

Aquest pensament, empalma amb la fórmula dels oratoris musicals inicials. L'origen de l'oratori musical, aquells que es feien al s. XVI quan van incorporar la música com un element que ajudava a la pràctica de l'oratori vespertí. Molts compositors freqüentaven les pràctiques de l'oratori. Era tota la tarda una mena d'escola de pregària. Per fer-ho més amable i més enriquidor, van incorporar la música –parlo del temps del mateix Sant Felip Neri a la Roma del XVI. Posteriorment, d'aquell experiment en deriven els famosos oratoris musicals, ja en el s. XVII i XVIII en deriven. Són dos referents que ens van moure a idear, planificar, i concretar la nostra oferta.

I va proposar-li a Bernat Balbí que fos l'organista d'aquests cicles

B: Exacte. La primera espurna d'aquests concerts espirituals va ser al 1995-96 durant la celebració del cinquè centenari de la mort de Sant Felip Neri. Es van oferir dos cicles de concerts, a l'inici de la celebració, el 1995, i durant la cloenda del concert, el 1996. Concerts que van tenir lloc durant la Quaresma i la Pasqua. Aquella iniciativa va tenir molt bona acollida.

Llavors, es va demanar al P. Preposit de l'Oratori, si els concerts podien tenir

continuitat, i ell va dir que no. Al 2000 es canvia de prepòsit, va arribar el P. **Josep Llunell**, i aquest va dir que sí que estava interessat en donar-hi donarà continuïtat. I així fins avui.

Qui escull el repertori dels cicles?

PS: Entre els dos pensem una temàtica de fons que orienta tot el cicle però, bàsicament, la tria i concreció del programa la fa el Bernat, autors, obres... i després ho comentem plegats. Actualment tenim tres cicles, primavera (Quaresma i Pasqua) i tardor (començament de l'Advent). Ja fa 20 anys! En Bernat té una gran formació organística i molta capacitat per descobrir, per suggerir temàtiques que impliquen autors i obres concretes. El darrer cicle que vam proposar és el de quaresma com a una activitat gairebé para-litúrgica: oferim un breu concerts després de la missa vespertina del divendres i tenen un sentit religiós molt lliure que permet una tria molt oberta ja que hi ha poquíssima producció organística per a la quaresma, l'orgue no sonava en els temps penitencials... Així i tot, sempre hem mantingut el caire proper a l'experiència religiosa.

El temps litúrgic dirà molt sobre quines peces escollim. Per exemple, en el temps de primavera abundaran temes relacionats amb l'Esperit sant, el Corpus, la Pentecosta... hi ha moltíssima producció. I a l'entorn de final d'any, com que agafa el final d'advent, hi ha peces que estan relacionades amb el Nadal, també hi ha molta producció.

Les peces no s'esgoten?

PS: el Bernat té un repertori molt ample, més de 600 obres. No hem repetit gaires obres. Hem interpretat molt de Bach, i una colla llarguíssima de compositors. Pràcticament tot el període del barroc de tota Europa, amb preferència per l'escola de Montserrat, i organistes catalans.

B: Des del punt de vista de l'organista, tenim des de l'edat mitjana fins avui dia, i en tot el món exceptuant l'Antàrtida, música escrita per orgue que no l'acabarem mai. En els actuals models de litúrgia, evidentment, no podem tocar totes les peces. Per tant, seria una idea demanar als responsables d'esglésies, oferir aquest patrimoni, d'una manera paralitúrgica, no estrictament cultural. Això és el que hem intentat a l'Oratori de Barcelona.

L'orgue està lligat a la vostra espiritualitat?

B: La gran majoria de les composicions per orgue tenen a veure amb els textos litúrgics. Per tant, has de passar a veure com els autors han volgut reflectir aquests textos. Per exemple, un Kírie, l'autor realment no simplement ha fet un muntatge maquíssim de notes, sino que ha volgut que la gent, al escoltar el so de la seva composició, digui Kírie! Això ho has de cercar, i després ser capaç de reflectir en la teva interpretació. Certament no pots quedar indiferent. Davant de tots aquests compositors inspirats per la seva fe, que comencen a escriure aquestes peces, gent convençuda, has de poder trobar aquesta veta, has de poder empatitzar amb ells.

PS: Per nosaltres aquests concerts són un moment d'esplai espiritual, escoltem música plegats. Per cada cicle de concerts, triem una temàtica, i no és un concert ras i curt, fem una sèrie de comentaris que facilitin en primer lloc el coneixement d'una peça, d'un compositor...si toquem un Magníficat, una Salve regina, o un

Kírie... i després el mateix públic troba que es toca a una missa, estem contents de transmetre'ls què significa. I això s'estira i s'allarga.

Bernat, com assages?

B: Sóc un privilegiat en aquest sentit, perquè aquí, a l'oratori de sant Felip Neri, puc tocar tant com vull, tant com necessito. Però en general, per als organistes, assajar és un problema. Per exemple, a Notre Dame de Paris, que ara en parlava el pare Serramona, els organistes havien d'anar a estudiar a les 4 de la matinada. Tenien de 4 a 7 per estudiar. I sempre és un problema. Per exemple, ara a Sarrià que han fet un orgue ben bonic, doncs l'església està sempre oberta, i els organistes hi van a les 9 de la nit perquè necessiten l'església en silenci.

Hi ha alguna església o orgue que l'hagi impressionat tocar més que altres?

B: Mira, tots els orgues tenen el seu interès, n'hi ha alguns que tenen una sonoritat espectacular, altres que tenen una profusió admirable. És necessari però que el seu so arribi a la gent. Una cosa és tocar per a tu, i l'altra tocar pel públic. És a dir, jo miro la partitura i la música ja sona dins meu, però has de pensar que estàs tocant i que la gent t'escolta.

Quin futur tenen els orgues i els organistes?

B: L'Associació catalana de l'orgue recull bastantes activitats al voltant dels orgues de Catalunya. A França hi ha una associació fundada per un dels organistes de Notre Dame, que miren d'obtenir una visió més total. A França comptabilitzen uns 12.000 orgues, dels quals només 5.000 funcionen bé i la resta sona com pot. Les esglésies, de vegades tenen organistes que tenen continuïtat, d'altres no saben ben bé com anirà.

PS: El que observo és que aquests últims anys s'ha fet un esforç, per part de l'Associació dels organistes a l'hora d'estudiar l'estat dels instruments. Hi ha hagut una resposta positiva de moltes parròquies que han restaurat orgues que tenien, o que n'han fet construir de nous, començant pel de la Catedral, que ara sona molt bé. En el nostre entorn, el de l'església de sant Just i Pastor que ara està molt ben restaurat i el que està en construcció a la Basílica del Pi. Un altre que és nou és el de l'església de Santa Maria del Mar.

En aquest moment, es pot dir, que estem ben servits dels orgues tradicionals. A banda, dels que s'han construït en altres esglésies, a Montserrat mateix han estrenat orgue nou, molt complert. Tenien un orgue molt antic, molt precari. Ara tenen el gran orgue i l'orgue de cor, el de la comunitat. Crec que hem guanyat en aquest sentit. S'ha fet un gran esforç.

L'orgue que nosaltres tenim, el que ha donat nom a l'oratori de sant Felip Neri ha sigut un orgue que ha estat dissenyat per **Gabriel Blancafort**, que continua amb el seu fill, l'Albert, amb l'assessorament de Montserrat Torrent i del pare **Gregori Estrada**. El van dissenyar com l'orgue del conservatori, perquè la Montserrat era la titular d'orgue del Conservatori, però fa molts anys que ha estat aturat. Intentem reprendre la seva construcció tal com va ser dissenyat

El públic està responent bé als vostres cicles?

B: Déu n'hi do. Sí que notem que hi ha poca tradició d'escoltar l'orgue. Tenim un públic constant, fidel, però com que oferim cicles seguits, 5, 4, 8 concerts és molt difícil que una persona pugui anar a tots els concerts.

El que m'agradaria transmetre és que no és una qüestió només de les esglésies, és un tema d'ordre cultural que afecta la ciutat, i el barri en si. Sense falsa modèstia podem dir que som de les poques entitats que ofereixen a la ciutadania un servei cultural-musical de gran qualitat, gratuït i desinteressat. Al llarg de 20 anys hem ofert més de 600 concerts, amb obres de 137 compositors. Sense entrada. Sense subvenció. Sense inversors.

De fet, per a tal que quedi recollit l'esforç d'aquests anys, ens agradaria publicar un llibre, o més ben dit, un àudio-llibre digital que pogués contenir les referències per escoltar les peces tot llegint els suggeriments que oferim, a les quals faríem referència. Estem buscant els mitjans.